

ziran 1918'de Trabzon Antlaşması'yla bu iki sancağı resmen Türkiye'ye bıraktı. Fakat 13 Nisan 1919'da İngilizler'in Kars'ı işgali ve Millî Şûra'nın dağıtılması üzerine Ahıska Gürcistan tarafından işgal edildi ve 16 Mart 1921 Moskova Antlaşması'yla Gürcistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin Tiflis vilâyetine bağlandı. Bugün aynı adı taşıyan bölgenin idarî merkezidir. Batum, Ahılkelek ve Borcomi'ye kara ve demiryoluyla bağlıdır. 1940 yılında bulunan linyit madenleri Ahıska'nın önemini giderek arttırmış ve burada enerjije dayalı endüstri tesisleri kurulmuştur.

Önemli bir stratejik mevkiye bulunan Ahıska'da Evliya Çelebi'ye göre XVII. yüzyılda taş bir kale, kale içinde bin yüz kadar toprak ev, pek çok cami, hamam, medrese ve han bulunmaktaydı. Mimari eserler arasında Ahmediye Camii, Medrese ve Sebili bir külliye teşkil etmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Belâzürî, *Fütûhu'l-büldân* (trc. Mustafa Fayda), Ankara 1987, s. 290; Kâtip Çelebi, *Cihannümâ*, İstanbul 1145, s. 408-409; Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, II, 321-322; *Kâmûsü'l-a'lâm*, I, 46; Bekir Kütükoğlu, *Osmanlı-İran Siyâsî Münasebetleri 1578-90*, İstanbul 1962, s. 187; M. Fahrettin Kirzioğlu, *Osmanlıların Kafkas Ellerini Fethi (1451-1590)*, Ankara 1976; a.mlf., "Ahıska Bölgesi ve Türklük", *TK*, VIII/87 (1970), s. 203-206; İsmail Kayabalı—Cemender Arslanoğlu, "Kuzey Doğu Anadolu Sınırlarının Tarihi", *TK*, XI/126 (1973), s. 324-536; W. Barthold, "Akıska", *IA*, I, 240; V. Minorsky, "Akhiskha", *EL²* (İng.), I, 325; "Akhalsikhe", *Great Soviet Encyclopedia*, New York 1973, II, 71.

İDRİS BOSTAN

AHÎ

(bk. AHİLİK).

Ahî, Benli Hasan

(ö. 923/1517)

Divan şairi.

Niğbolu'da Tirsinik'te doğdu. Seydi Hoca ile Melek Kadın'ın oğludur. Asıl adı Hasan olup daha çok Benli Hasan lakabıyla tanınmıştır. Sessiz tabiatı yüzünden Dilsiz Dânişmend olarak da anılmıştır. Zengin bir tüccar olan babasının ölümü üzerine onun yolunu tutarak ticarete başladıysa da annesinin yeniden evlenmesine gücendi ve vatanını terkedip İstanbul'a gitti. İleri bir yaşta olma-

sına rağmen tahsile başladı, kırk yaşlarında Kara Bâlî'den mülâzım oldu. Bu arada şiir ve nesirleriyle adını duyurmaya başladı. Rivayete göre, Yavuz Sultan Selim şiirlerini görüp beğenince kendisiyle ilgilenilmesini istedi. Bunun üzerine Kazasker Kemalpaşazâde Bursa'daki Bayezid Paşa Medresesi müderrisliğine tayinini teklif etti. Ancak Ahî, çevresinin telkinlerine kapılarak bu vazifeyi küçümsedi ve kabul etmedi. İlgisinin kötüye kullanılmasına kızan padişah, ona yeni bir görev verilmesini istemedi. Uzunca bir süre sonra Karaferye Medresesi'ne müderris tayin edildi. Bu sırada Manastır'da, şair Hâverî'nin kız kardeşiyle evlendi ve çok geçmeden Karaferye'de öldü.

Ahî'nin hayatında görülen düzensizlikler eserlerine de yansımıştır. İlk eseri, *Hüsrev ü Şîrin* adıyla anılan *Hikâyet-i Şîrin ü Pervîz ve Rivâyet-i Gülgün u Şebdîz* mesnevisidir. Ancak Ahî'nin böyle bir eser yazmaya başladığını duyan Nakşî şeyhi Mahmud Efendi, Hüsrev'in ateşe tapan ve Hz. Peygamber'in mektubunu yırtan bir hükümdar olması sebebiyle övülmesinin câiz olmayacağını

öne sürerek şairi uyardı ve onu eseri tamamlamaktan vazgeçirdi. Daha sonra Karaferye'de müderrisken Fenârîzâde Muhyiddin Mehmed Şah Çelebi'nin teşvikiyle, Anadolu sahasında türünün en güzel örneği olarak kabul edilen *Hüsn ü Dil* mesnevisine başladı. Fakat bu eserini de tamamlamadan öldü.

Kaynaklar, Ahî'yi devrinin iyi şairleri arasında kabul ederler. Özellikle Fettâh-ı Nişâbüri'nin (ö. 853/1449) aynı addaki eserinin tercümesi olan *Hüsn ü Dil*, Âlî'nin bildirdiğine göre Lâmiî'nin eserine üstün tutulmuştur. Ahî, daha çok mesnevi şairi olarak tanınmış ve mesnevileri diğer şiirlerine tercih edilmiştir. Yakın dostu olan Bursalı şair Celîlî ile birlikte döneminin en ünlü harâbâtî şiirler nâzımıdır. Arkadaşları arasında Vasfî, Revânî, Mesihî, Şem'î, Zâtî ve Celîlî gibi devrin ünlü şairlerini saymak mümkündür.

Eksik bir nüshası İstanbul Üniversite-si Kütüphanesi'nde (TY, nr. 1942/2) bulunan divanı henüz yayımlanmamıştır. *Hüsn ü Dil* ise Çaylak Teflik tarafından neşredilmiştir (İstanbul 1287). Latîfî'nin, Şeyhî'ye nazire olarak yazıldığını ve bazı bölümlerinin şair tarafından daha sonra kaleme alınan *Hüsn ü Dil*'de kullanıldığını söylediği *Hüsrev ü Şîrin*'in bugün bilinen herhangi bir nüshası yoktur.

BİBLİYOGRAFYA :

Sehî, *Tezkire* (nşr. Mehmed Şükri), İstanbul 1325, s. 108; Aşık Çelebi, *Meşâirü's-suarâ* (nşr. G. M. Meredith—Owens), London 1971, vr. 51^a-53^a; Latîfî, *Tezkire*, s. 97; Beyânî, *Tezkire*, Millet Ktp., Ali Emîrî, nr. 757, vr. 14^a; Âlî, *Künhü'l-ahbâr*, İÜ Ktp., TY, nr. 5959, vr. 20^a-b; Kınalızâde Hasan Çelebi, *Tezkire*, I, 191; *Osmanlı Müellifleri*, II, 67; Gibb, *HOP*, II, 296; S. Nüzhet Ergun, *Türk Şairleri*, İstanbul 1936, I, 20; Faruk K. Timurtaş, *Şeyhî'nin Hüsrev ü Şîrin'i*, İstanbul 1963, s. 44; a.mlf., "Türk Edebiyatında Hüsrev ü Şîrin ve Ferhad ü Şîrin Hikâyesi", *TDED*, IX (1959), s. 65-88; Köprülüzâde Fuad, "Harâbât Erenleri: Ahî", *Yeni Mecma*, III, İstanbul 1918, s. 25-26; "Ahî", *IA*, I, 157; "Ahî", *EL²* (İng.), I, 257; Mehmed Çavuşoğlu, "Ahî", *TDEA*, I, 50-51.

MUSTAFA İSEN

AHÎ BABA

Ahîlik teşkilâtının bir şehirdeki en büyük reisi.

Bir şehirde ne kadar esnaf teşekkülü varsa her birinin ayrı reisleri olup en büyüğüne ahî baba denirdi. Ahî babaların tayini belli usuller çerçevesinde ya-

